

A Comparative Study the Critical Care Nursing MSc Curriculum in Iran and the University of Wolverhampton, England

Roya Khorrami-Estakhri¹, Fereshteh Mollaei¹, Afsaneh Pourmollamirza², Abdolhosein Emami-Sigaroudi¹

1- Faculty of Nursing and Midwifery, Guilan University of Medical Sciences, Rasht, Iran.

2- Faculty of Nursing and Midwifery, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Corresponding author: Abdolhosein Emami Sigaroudi, Associate Professor, Faculty of Nursing and Midwifery, Guilan University of Medical Sciences, Rasht, Iran.

Email: emamisig@gmail.com

Received: 13 Feb 2023

Accepted: 8 May 2023

Abstract

Introduction: In the health service system, nurses with specialized skills and up-to-date knowledge in providing cost-effective and quality services are essential components of the care team. The knowledge and skills of clinical specialist nurses are influential in the quality of care that patients receive, and this makes them vital members of the health service system. In order to make optimal use of the funds available in the country, educational systems must have detailed plans in the field of training specialized human resources, which will provide the development, progress, prosperity and scientific and cultural authority of the society. The existence of evaluation in the educational program is one of the most important ways to improve the field. Conducting comparative studies by identifying the weak and strong points is an effective method. The present study was conducted with the aim of conducting a comparative study of the special care nursing master's program in Iran and the University of Wolverhampton, England.

Methods: In this descriptive-comparative study in 1401, information related to the master's degree program in critical care nursing was searched using the keywords of comparative study, curriculum, master's degree, critical care nursing, Iran, University of Wolverhampton, England. The information was analyzed using the Bereday model in four stages: description, interpretation, juxtaposition and comparison.

Results: The obtained results showed that the University of Wolverhampton, England offers a master's degree in intensive care nursing in 3 years and on a part-time basis. This course is offered full-time in Iran. Due to the important and significant role of evidence-based practice, 60 credits of the total course credits in the University of England are dedicated to the thesis, which is a significant difference compared to the country of Iran, where the thesis has 4 credits. In both universities, in order to enter the course, clinical work experience is important and is one of the requirements for admission to the course. In the University of Wolverhampton, the mission, vision and values of the course have not been addressed, which is one of its weak points, and it is contrary to the country of Iran, which is fully defined and documented. The job status of people after graduation is not clear in Iran, but it is defined and unambiguous in the University of Wolverhampton.

Conclusions: The master's program in special care nursing in Iran is being successfully implemented by the universities. As a result of such things as determining the job status of graduates, changing the course to part-time, paying more attention to conducting research, producing knowledge and using the knowledge obtained in the clinical care environment can increase the motivation of applicants to study and provide services to critically ill patients by nurses.

Keywords: Comparative study, Educational program, Master's degree, Critical care nursing, Iran, University of Wolverhampton, England.

بررسی تطبیقی برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت‌های ویژه ایران و دانشگاه ولورهمپتون انگلستان

رویا خرمی استخری^۱، فرشته ملایی^۱، افسانه پورملا میرزا^۲، عبدالحسین امامی سیگارودی^{۱*}

۱- دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران.
۲- دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.

نویسنده مسئول: عبدالحسین امامی سیگارودی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران.
ایمیل: emamisig@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۲/۱۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۲۴

چکیده

مقدمه: در سیستم خدمات بهداشتی، پرستاران با مهارت‌های تخصصی و دانش به‌روز در ارائه خدمات مقرون به صرفه و با کیفیت، از اجزای ضروری تیم مراقبتی به شمار می‌روند. دانش و مهارت پرستاران متخصص بالینی در کیفیت مراقبتی که بیماران دریافت می‌کنند تأثیرگذار است و همین امر سبب تبدیل آنها به اعضای حیاتی سیستم خدمات بهداشتی می‌شود. جهت استفاده بهینه از سرمایه‌های موجود در کشور، نظام‌های آموزشی باید برنامه‌ریزی‌های دقیق در حوزه تربیت نیروی انسانی متخصص داشته باشند که این امر توسعه، پیشرفت، شکوفایی و اقتدار علمی و فرهنگی جامعه را فراهم می‌سازد. وجود ارزشیابی در برنامه آموزشی از مهم‌ترین راهکارهای ارتقا رسته می‌باشد. انجام مطالعات تطبیقی با مشخص نمودن نقاط ضعف و قوت روشی موثر است. مطالعه حاضر با هدف انجام مطالعه تطبیقی برنامه آموزشی کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت‌های ویژه کشور ایران و دانشگاه ولورهمپتون انگلستان انجام شد.

روش کار: در این مطالعه توصیفی- تطبیقی در سال ۱۴۰۱ اطلاعات مربوط به برنامه آموزش کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت‌های ویژه با استفاده از کلیدواژه‌های مطالعه تطبیقی، برنامه درسی، کارشناسی ارشد، پرستاری مراقبت‌های ویژه، کشور ایران، دانشگاه ولورهمپتون انگلستان مورد جستجو قرار گرفتند. اطلاعات با استفاده از الگوی Bereday در چهار مرحله توصیف، تفسیر، هم‌جواری و مقایسه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج به دست آمده نشان داد که دانشگاه ولورهمپتون انگلستان دوره کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت‌های ویژه را طی ۳ سال و به صورت پاره‌وقت ارائه می‌کند. این دوره در کشور ایران به صورت تمام‌وقت ارائه می‌شود. با توجه به نقش مهم و قابل توجه عمل مبتنی بر شواهد، ۶۰ واحد از کل واحدهای درسی در دانشگاه انگلستان به پایان‌نامه اختصاص دارد که در مقایسه با کشور ایران که پایان‌نامه ۴ واحد دارد، تفاوت چشم‌گیر است. در هر دو دانشگاه جهت ورود به دوره، سابقه کار بالینی حائز اهمیت است و از ضروریات پذیرش در دوره است. در دانشگاه ولورهمپتون به رسالت، چشم‌انداز و ارزش‌های دوره پرداخته نشده که از نقاط ضعف آن بوده و برخلاف کشور ایران است که کاملاً مشخص شده و مستند است. جایگاه شغلی افراد پس از فارغ‌التحصیل شدن در کشور ایران مشخص نبوده ولی در دانشگاه ولورهمپتون تعریف‌شده و بدون ابهام است.

نتیجه‌گیری: برنامه کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت‌های ویژه در کشور ایران با موفقیت در حال اجرا از سوی دانشگاه‌ها می‌باشد. توجه به مواردی همچون مشخص کردن جایگاه شغلی فارغ‌التحصیلان، تغییر دوره به صورت پاره‌وقت، توجه بیشتر به انجام پژوهش، تولید دانش و استفاده از دانش به‌دست‌آمده در محیط مراقبت بالینی می‌تواند انگیزه‌ی تحصیل را در متقاضیان بیشتر کرده و ارائه خدمات به بیماران بدحال را از سوی پرستاران تحت تأثیر قرار دهد.

کلیدواژه‌ها: مطالعه تطبیقی، برنامه آموزشی، کارشناسی ارشد، پرستاری مراقبت‌های ویژه، کشور ایران، دانشگاه ولورهمپتون، انگلستان.

مقدمه

آموزش عالی نقش تعیین کننده و حیاتی در تربیت نیروهای انسانی کارآمد و شایسته جهت ارائه خدمات در نظام سلامت به عهده دارد (۱). در سیستم خدمات بهداشتی، پرستاران با مهارت‌های تخصصی و دانش به‌روز در ارائه خدمات مقرون به‌صرفه و با کیفیت، از اجزای ضروری تیم مراقبتی به شمار می‌روند (۲، ۳). پرستاری همچون تمامی حرفه‌های تخصصی نیازمند پیشرفت در حرفه بوده و یکی از عوامل کمک کننده در این راستا اضافه شدن گرایش‌های تخصصی است (۴). گسترش و توسعه آموزش پرستاری با سرعت زیادی در دهه‌های اخیر همراه بوده است و چالش‌هایی نیز با خود به همراه داشته که از جمله آنها می‌توان به شایستگی دانش‌آموختگان و مناسب بودن برنامه درسی در رشته اشاره کرد (۵). دانش و مهارت پرستاران متخصص بالینی در کیفیت مراقبتی که بیماران دریافت می‌کنند تاثیرگذار است و همین امر سبب تبدیل آنها به اعضای حیاتی سیستم خدمات بهداشتی می‌شود (۲).

جهت استفاده بهینه از سرمایه‌های موجود در کشور، نظام‌های آموزشی باید برنامه‌ریزی‌های دقیق در حوزه تربیت نیروی انسانی متخصص داشته باشند که این امر توسعه، پیشرفت، شکوفایی و اقتدار علمی و فرهنگی جامعه را فراهم می‌سازد (۶، ۷). نقش دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در این مهم و جهت پاسخگویی به نیازهای مراقبت بهداشتی جدید و پویا در جامعه حائز اهمیت است که با به‌کارگیری تجارب یادگیری مورد نیاز، اجرای فعالیت‌ها و برنامه‌ریزی آموزشی دقیق نیروهای متخصص تربیت کنند (۷، ۸). هدف از برنامه‌های کلان پرستاری تربیت پرستارانی توانمند است که در محیط‌های مراقبت سلامت تغییرات مثبت ایجاد کرده و گامی ارزنده جهت ارتقای کیفیت زندگی افراد، خانواده‌ها و جامعه بردارد (۹).

جهت انجام کلیه مراقبت‌های پرستاری در سطوح مختلف به پرستارانی در نظام ارائه سلامت نیاز است که دارای توان علمی و عملی متناسب با دانش روز باشند (۱۰). دوره‌ی کارشناسی ارشد پرستاری به دنبال تربیت نیروی کار حرفه‌ای و متخصص است که مراقبت‌های پرستاری مطلوب را در عرصه‌های مختلف ارائه کند و توانایی شناسایی و رفع مشکلات پیش‌رو را داشته باشد (۱۱، ۱۲). پرستاری مراقبت‌های ویژه یک شاخه اختصاصی از پرستاری است که از طریق بهینه‌سازی مراقبت‌های پرستاری از بیماران

رویا خرمی استخری و همکاران

بدحال و نیازمند به مراقبت‌های ویژه، تقویت مبانی مدیریتی، آموزشی، پژوهشی، اخلاق و رفتار حرفه‌ای موجبات مراقبت‌های پرستاری، کاهش مرگ‌ومیر و عوارض بیماری در بخش‌های ویژه را فراهم می‌سازد (۱۳).

برنامه درسی مجموعه‌ای است که فرصت برنامه‌ریزی شده‌ای را برای فراگیران فراهم می‌کند تا آنها بتوانند از طریق یک رویداد تعامل یادگیری را تجربه کنند که توسط سازمان‌های مسئول در حوزه آموزش طراحی می‌شود (۱۴). عمده‌ترین هدف برنامه، تربیت و آماده‌سازی فراگیران برای زندگی و انجام فعالیت‌های حرفه‌ای در جامعه است (۱۵). برنامه درسی باید مدون، جامع و همسو با نیازهای نظام سلامت باشد و جهت تامین نیازهای جامعه، تدوین برنامه جدید و بازنگری و اصلاح برنامه‌های جدید ضروری به نظر می‌رسد (۱۶). نظام سلامت در راستای تربیت نیروی کارآمد، نیاز به ارائه برنامه درسی با کیفیت بالا دارد. از این‌رو موسسات آموزشی جهت دستیابی به این مهم باید به صورت منظم برنامه‌های درسی خود را مورد ارزیابی و بازنگری و اصلاح قرار دهند (۱۷).

در دهه‌های اخیر و در نظام آموزش عالی، ارزشیابی به جهت ارتقا کیفیت برنامه درسی مورد توجه فراوان قرار گرفته است (۱۸) و هدف آن توجه به شاخص‌های کیفی و ارتقای کیفیت آموزش در بخش آموزش عالی و در نهایت تربیت نیروهایی است که از قابلیت‌های اخلاقی، علمی و عملی کافی برخوردار باشند (۱۹). از جمله راهبردهای حائز اهمیت در کسب بازخورد و ترویج هرچه بیشتر آموزش پویا، ارزیابی برنامه بوده و این امر آشکار است که پس از توسعه و طراحی برنامه، ارزیابی آن ضرورت دارد (۲۰). از جمله اهداف دانشگاه‌های علوم پزشکی، افزایش رتبه جهانی آنها بوده و جهت حصول این مهم، مقایسه و در نظر گرفتن وضعیت برنامه‌های مشابه در دانشگاه‌های برتر جهان ضروری بوده و مقایسه برنامه‌های درسی موجود با یکدیگر با استفاده از رویکرد تطبیقی یکی از این روش‌ها در ارزیابی برنامه است (۲۱).

یکی از شیوه‌های پژوهش در زمینه‌ی بازنگری برنامه درسی، انجام مطالعات تطبیقی است که موضوع آن تجزیه و تحلیل شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود میان نظام‌های آموزشی در زمینه‌های مختلف بوده و سبب ایجاد رویکردی در جهت حل مشکلات آموزشی و عوامل موثر در پیشرفت و یا رکود آموزشی می‌شود (۲۲، ۲۳). استفاده از تحقیقات تطبیقی

و مقایسه دو یا چند نظام آموزشی در کشورهای مختلف، از جمله مواردی که سبب ایجاد وضعیت بهینه و مطلوب در نظام‌های آموزشی کشور می‌شود است (۲۴). مطالعات تطبیقی به علت ماهیت پویای خود مورد توجه مسئولان و برنامه‌ریزان بوده و جزء شرایط لازم در تدوین نظام‌های آموزشی محسوب می‌شوند (۱۲). آنچه از انجام ارزشیابی برنامه‌های آموزشی کشور حاصل می‌شود را می‌توان تشخیص مشکلات موجود دانست و همچنین به وسیله آن می‌توان نیازهای جدیدی یا قبلاً شناسایی شده را تأیید و تأکید نمود (۲۵). از مطالعات تطبیقی به عنوان شرط لازم جهت طراحی نظام آموزشی نوین نام برده می‌شود (۲۴). مقایسه نظام‌های مختلف آموزشی باعث ارتقای محتوی و کیفیت برنامه‌های آموزشی می‌شود (۱۲) اما این رویکرد در کشور ما کمتر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است (۲۴).

یکی از نگرانی‌ها و دغدغه‌های مهم در امر آموزش پرستاری افزایش گرایش‌های کارشناسی ارشد و پذیرش دانشجو بدون توجه به کیفیت آن است (۲۶). از این‌رو توجه به کیفیت برنامه‌های درسی حائز اهمیت است. رشته پرستاری مراقبت‌های ویژه یکی از گرایش‌های جدید پرستاری در مقطع کارشناسی ارشد کشور ایران است که از سال ۱۳۸۸ پذیرش در این دوره به‌طور رسمی آغاز شده است (۱۳). مقطع کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت‌های ویژه به صورت رشته پرستاری بالینی در دانشگاه‌های تائینگهام، جان هاپکینز، استنفورد، جیمز کوک و دانشگاه کالیفرنیا در حال ارائه است. دانشگاه ولورهمپتون انگلستان همانند کشور ایران این رشته را با عنوان پرستاری مراقبت‌های ویژه ارائه می‌کند. از این‌رو تیم تحقیق برآن شد تا مطالعه تطبیقی این رشته را بین کشور ایران و دانشگاه ولورهمپتون انگلستان انجام دهد.

صورت است که در مرحله توصیف، موضوع تحت مطالعه بر اساس شواهد و اطلاعات جمع‌آوری شده مورد توصیف قرار می‌گیرد. در مطالعه‌ی حاضر جهت انجام این مرحله برنامه آموزشی دوره‌ی کارشناسی ارشد مراقبت‌های ویژه در ایران که در سال ۱۳۸۸ به تصویب رسید و در سال ۱۳۹۸ بازنگری شد، از سایت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی دریافت شد. همچنین؛ برنامه آموزشی کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت‌های ویژه در دانشگاه ولورهمپتون انگلستان از سایت این دانشگاه دریافت گردیده که در سال ۲۰۲۲ به‌روزرسانی شده است و مقالات معتبر مربوطه در موتور جستجوی google scholar و پایگاه‌های داده pubmed، science و SID با کلیدواژه‌های فارسی و انگلیسی کارشناسی ارشد، پرستاری مراقبت‌های ویژه، برنامه آموزشی، ایران و دانشگاه ولورهمپتون انگلستان جستجو شد. در مرحله تفسیر، اطلاعات جمع‌آوری شده در مرحله قبلی بررسی، طبقه‌بندی و تحلیل می‌شوند. اطلاعات به دست آمده در مورد تعریف و هدف رشته، ارزش‌ها، رسالت، چشم‌انداز، شرایط پذیرش دانشجو، درس و واحدهای ارائه‌شده در رشته و مدت دوره و میزان واحد مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در مرحله هم‌جواری، کلیه اطلاعات تجزیه و تحلیل شده در مرحله قبل جهت شناسایی تفاوت‌ها و شباهت‌ها در کنار هم قرار داده می‌شوند. در پژوهش حاضر نیز اطلاعات به‌دست‌آمده در کنار هم قرار گرفته و تفاوت‌ها و شباهت‌های برنامه آموزشی استخراج شدند. در مرحله‌ی آخر، مرحله‌ی مقایسه، نتایج به‌دست‌آمده از نظر شباهت‌ها و تفاوت‌ها مورد ارزیابی و تفسیر قرار می‌گیرند که در این پژوهش نیز این مرحله انجام و نتایج نهایی استخراج شدند. تمامی مراحل با اجرای ۳ دانشجوی دکتری پرستاری و نظارت یک دانشیار پرستاری انجام شد.

یافته‌ها

نتایج به‌دست‌آمده در مطالعه‌ی حاضر در خصوص هر یک از اجزای برنامه درسی اعم از تعریف و هدف رشته، ارزش‌ها، رسالت، چشم‌انداز، شرایط پذیرش دانشجو، درس و واحدهای ارائه‌شده در رشته و مدت دوره و میزان واحد در دوره کارشناسی ارشد مراقبت ویژه در کشور ایران و دانشگاه ولورهمپتون انگلستان در جدول ۱ تا ۵ آورده شده است.

روش کار

روش مطالعه حاضر یک پژوهش توصیفی-تطبیقی بر اساس مدل بردی است که در سال ۱۴۰۱ انجام گرفته است و شامل مراحل توصیف، تفسیر، هم‌جواری و مقایسه مطالعات است. این مدل در سال ۱۹۶۴ معرفی شده است (۲۷). در این روش، تجزیه و تحلیل دو یا چند پدیده با بررسی تشابه و تفاوت‌های آنها صورت می‌گیرد. شرح مراحل بدین

جدول ۱. تعریف و هدف رشته پرستاری مراقبت‌های ویژه در کشور ایران و دانشگاه ولورهمپتون انگلستان

<p>پرستاری مراقبت‌های ویژه یک شاخه اختصاصی از رشته پرستاری است که با مشکلات تهدیدکننده زندگی و اقدامات پیشرفته و حیاتی سروکار دارد. پرستار مراقبت ویژه یک پرستار حرفه‌ای است که مسئول تضمین ارائه مراقبت پرستاری پیشرفته و با کیفیت به بیماران بدحال و خانواده وی است. هدف کلی رشته کارشناسی ارشد ناپیوسته پرستاری مراقبت‌های ویژه، تربیت دانش‌آموختگانی است که دارای دانش، نگرش و عملکرد لازم در زمینه حوزه کاری اصلی (مراقبت از بیماران بدحال) و توانایی‌ها و فراتوانایی‌های لازم (رفتار حرفه‌ای، مهارت‌های ارتباطی، فناوری اطلاعات، خودآموزی مادام‌العمر، پژوهش، مدیریت و ارتقاء کیفیت، حل مساله و ...) بصورت ذیل باشند: دانش پرستاری، ارتقاء نگرش و عملکرد لازم در مورد مراقبت از بیماران بدحال، ارتقاء مهارت‌های ارتباطی بهینه و مهارت‌های میان فردی و درون گروهی بهینه در دانش‌آموختگان، ارتقاء نگرش و مهارت‌های لازم در مورد رفتار حرفه‌ای، ارتقاء دانش، نگرش و مهارت لازم در زمینه پژوهش‌های کاربردی، ارتقاء دانش، نگرش و حمایت لازم در مورد فناوری داده‌ها (ICT, IT)، ارتقاء دانش، نگرش و مهارت مناسب در زمینه کاربرد مدیریت، برنامه‌ریزی و ارتقاء کیفیت مستمر در امور مراقبت و آموزش مرتبط با بیماران بدحال، ارتقاء فراتوانایی خودآموزی مادام‌العمر از طریق تقویت و ممارست مهارت‌های خودارزیابی و ارتقاء خود و ارتقاء فراتوانایی نقد خلاقانه و حل مساله در شرایط بحرانی (۲۸)</p>	<p>پرستاری مراقبت‌های ویژه کشور ایران</p>
<p>این دوره با هدف کمک به پرستاران دارای مجوز در توسعه درک انتقادی، جامع و نظام‌مند از مراقبت‌های ویژه بزرگسالان و رویکردی است که توصیف می‌کند که چه زمانی بیمار به مراقبت ۲۴ ساعته نیاز دارد. گاهی تحت عنوان پرستاری در بخش مراقبت ویژه یا پرستاری ICU خوانده می‌شود. این دوره مراقبت از بزرگسالان مبتلا به بیماری بدخیم، پیامدهای گسترده‌تر مداخلات مراقبت برای بخش‌های مراقبت ویژه، توسعه حرفه‌ای فرد در مراقبت‌های ویژه بزرگسالان و اصول پیشبرد خدمات در تحقیقات پیشرفته در چارچوب ارائه خدمات مراقبت ویژه بزرگسالان را پوشش می‌دهد. فرد دانش کاربردی و درک خود را از طیف وسیعی از موضوعات مرتبط با مراقبت از بیمار بالغ بدحال توسعه خواهد داد که شامل آناتومی و فیزیولوژی، پاتوفیزیولوژی، سبب‌شناسی، ارزیابی، مداخلات درمانی، پیامدهای روانشناختی و مراقبت‌های پرستاری خواهد بود. این دوره در توسعه توانایی فرد برای یافتن و ارزیابی انتقادی پایه شواهد برای مداخلات در عمل و شناسایی پیامدها مفید خواهد بود. فرد توانایی خود برای ارائه عمل ایمن از طریق دستیابی به نتایج مرتبط با آن و توانایی بیان منطق عمل در محیط بالینی را نشان خواهد داد. در طول دوره همچنین توانایی فرد جهت ترکیب اطلاعات در مورد جنبه‌های مختلف مراقبت برای شناسایی پیامدهای واحد مراقبت ویژه از نظر فعالیت‌های انتشار و رهبری توسعه خواهد یافت. سال دوم این دوره مبتنی بر این است تا توانایی دانشجویان را برای ترکیب نظام‌مند و اعمال اصول توسعه حرفه‌ای شخصی، بهبود خدمات و تحقیق در محیط مراقبت ویژه بزرگسالان توسعه دهد. انتظار می‌رود که تکالیف تکمیل‌شده در مازول‌های سال دوم بر موضوعات مرتبط با مراقبت‌های ویژه بزرگسالان متمرکز شود. در سال سوم، دانشجویان یک پایان نامه ۶۰ واحدی را انجام می‌دهند که نشان‌دهنده قابلیت آنها در انجام یک مطالعه مستقل قابل توجه است و توانایی آنها در شناسایی، ارزیابی نقادانه و سنتز تئوری و شواهد در رابطه با یک سوال تحقیق تعریف یا پیشنهادشده را نشان می‌دهند. انتظار می‌رود که پایان‌نامه بر موضوعی مرتبط با مراقبت‌های ویژه بزرگسالان متمرکز کند (۲۹).</p>	<p>دانشگاه ولورهمپتون انگلستان</p>

جدول ۲. ارزش‌ها، رسالت و چشم‌انداز رشته پرستاری مراقبت‌های ویژه در کشور ایران و دانشگاه ولورهمپتون انگلستان

<p>در تدوین این برنامه بر ارزش‌های زیر تاکید می‌شود:</p> <p>انسان به عنوان جانشین خدا دارای کرامت، حرمت و منزلت والایی بوده و از حقوق همه‌جانبه حتی در شرایط حاد بیماری برخوردار است. اعتقاد به مرجعیت علمی و تلاش در جهت دستیابی به بالاترین کیفیت مراقبتی مبتنی بر دانش و خردورزی در پرستاری مراقبت‌های ویژه از ارزش‌های نهادینه در پرستاری است.</p> <p>حق دریافت خدمات با کیفیت مراقبت‌های ویژه، دریافت آموزش‌های لازم و مشارکت در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مراقبت‌های پرستاری و درمان‌های پزشکی در بخش‌های مراقبت ویژه از حقوق اصلی مددجو است.</p> <p>پرستار که از سویی با سلامت انسان به عنوان موجودی چندبعدی با همه ویژگی‌های جسمی، روانی، اجتماعی و اخلاقی سروکار دارد و از سویی دیگر بر اساس نظام ارزش‌های اسلامی حاکم بر جامعه ملزم به رعایت حقوق انسان‌ها و برقراری عدالت اجتماعی است، باید از طریق خدمت‌رسانی مناسب پرستاری و انجام مراقبت‌های پرستاری به بیماران بدحال در تحقق ارزش‌ها و باورهای فوق تلاش نماید.</p> <p>در بازنگری برنامه بر ارزش‌های زیر تاکید می‌شود:</p> <p>در ارزیابی و مراقبت از بیمار رویکرد جامع‌نگر باید مورد استفاده قرار گیرد. در رویکرد جامع‌نگر نه تنها نیازهای عملکردی روزانه بیماران، بلکه به نیازهای فیزیکی، اجتماعی، روانی، احساسی و معنوی بیماران نیز توجه می‌شود.</p> <p>از آنجا که ارائه مراقبت به صورت جامع‌نگر مستلزم همکاری بین حرفه‌ای و کار تیمی است، لذا بر رویکردهای مشارکتی در ارائه مراقبت تاکید می‌شود.</p> <p>ارائه مراقبت با کیفیت مناسب، مستلزم فراگیری مهارت‌های عملی است، لذا در بازنگری این برنامه، بر فراگیری مهارت‌های عملی تاکید شده است و مهارت‌های عملی که فراگیر باید از هر واحد کسب نماید مشخص شده است.</p> <p>ترکیب استقلال فراگیران و یادگیری مهارت‌ورزی تاکید شده است، لذا واحد درسی تحت عنوان کارورزی ارائه شده است که به مهارت‌ورزی فراگیر کمک می‌کند.</p>	<p>ارزش‌های پرستاری مراقبت‌های ویژه کشور ایران</p>
<p>دانشگاه: رفتار اخلاقی و محترمانه در انجام تمامی اقدامات برخورد منصفانه در تعاملات با یکدیگر و جامعه بزرگتر انجام اعمال حرفه‌ای، شفاف، مطمئن، مشارکتی و رقابتی در تعامل با جوامع خود در سطح محلی و جهانی گوش فرادادن به دیگران و یادگیری از آنها دوره کارشناسی ارشد: اشاره نشده است.</p>	<p>دانشگاه ولورهمپتون انگلستان</p>
<p>رسالت رشته کارشناسی ارشد ناپیوسته پرستاری مراقبت‌های ویژه عبارت است از تربیت دانش‌آموختگانی کارآمد با توانایی‌های لازم جهت ارتقا و بهینه‌سازی مراقبت‌های پرستاری از بیماران بدحال و نیازمند به مراقبت‌های ویژه که منتج به کاهش مرگ‌ومیر و عوارض این بیماران می‌شود. در این راستا دانش‌آموختگان این رشته می‌توانند مشاوره‌های لازم را به مدیران و سیاست‌گذاران نظام سلامت در راستای رفع نیازها و مشکلات بیماران بستری در این بخش‌ها و ارتقا کیفیت مراقبت‌های پرستاری بنمایند.</p>	<p>رسالت پرستاری مراقبت‌های ویژه کشور ایران</p>

دانشگاه ولورهمپتون انگلستان	دانشگاه: پیشرفت جامعه و مردم دوره کارشناسی ارشد: اشاره نشده است.
چشم‌انداز پرستاری مراقبت‌های ویژه کشور ایران	چشم‌انداز رشته کارشناسی ارشد ناپیوسته پرستاری مراقبت‌های ویژه برای بهبود وضعیت پرستاری این رشته در سرتاسر کشور در ده سال آینده عبارت است از: ۱- ارتقاء استانداردهای مراقبتی و بهینه‌سازی وضعیت مراقبت‌های درمانی در بخش‌های ویژه ۲- به حداقل رساندن مرگ‌ومیر بیماران بدحال با در نظر گرفتن استانداردهای جهانی ۳- افزایش به‌کارگیری تدابیر مدیریتی، آموزشی و پژوهشی در مراقبت‌های ویژه پرستاری ۴- افزایش توجه مدیران و سیاست‌گذاران نظام سلامت به بخش‌های ویژه بیمارستان‌ها و روند درمان بیماران بدحال
دانشگاه ولورهمپتون انگلستان	دانشگاه: تغییر رهبری و نیروی کار جامعه از طریق موفقیت فراگیر دانشجویان و تحقیقات در سطح جهانی. دوره کارشناسی ارشد: اشاره نشده است.

جدول ۳. مدت دوره و میزان واحد رشته پرستاری مراقبت‌های ویژه در کشور ایران و دانشگاه ولورهمپتون انگلستان

پرستاری مراقبت‌های ویژه کشور ایران	۲ سال، تمام وقت، ۳۲ واحد
دانشگاه ولورهمپتون انگلستان	۳ سال، نیمه وقت، ۱۰۰ واحد

جدول ۴. دروس و واحدهای ارائه شده در رشته پرستاری مراقبت‌های ویژه در کشور ایران و دانشگاه ولورهمپتون انگلستان

پرستاری مراقبت‌های ویژه کشور ایران	دروس پایه: مقدمه‌ای بر پرستاری مراقبت‌های ویژه، مراقبت‌های پرستاری در بخش‌های مراقبت ویژه، پایش پرستاری پیشرفته، داروشناسی و مباحث عمومی در پرستاری پیوند اعضا دروس اختصاصی: پرستاری مراقبت‌های ویژه اختصاصی ۱ (دستگاه تنفسی) پرستاری مراقبت‌های ویژه اختصاصی ۲ (دستگاه قلب و عروق و جراحی قلب و قفسه سینه) پرستاری مراقبت‌های ویژه اختصاصی ۳ (دستگاه عصبی، جراحی اعصاب و اختلالات روانپزشکی) پرستاری مراقبت‌های ویژه اختصاصی ۴ (دستگاه کلیوی و مجاری ادراری، جراحی کلیه و مجاری ادراری) پرستاری مراقبت‌های ویژه اختصاصی ۵ (سیستم غدد درون‌ریز، بیماری‌های زنان و بیماری‌های زنان و زایمان) پرستاری مراقبت‌های ویژه اختصاصی ۶ (دستگاه گوارش و جراحی شکم و لگن) پرستاری مراقبت‌های ویژه اختصاصی ۷ (انکولوژی و خون، سیستم ایمنی و بیماری‌های عفونی) پرستاری مراقبت‌های ویژه اختصاصی ۸ (اصول کلی بیماران جراحی و مراقبت‌های ویژه در صدمات ناشی از ضربه (Traumatology) پرستاری مراقبت‌های ویژه اختصاصی ۹ (جراحی عروق و ارتوپدی) دروس جبرانی: رایانه و سیستم اطلاع‌رسانی پزشکی آمار و روش تحقیق پیشرفته پایان‌نامه
دانشگاه ولورهمپتون انگلستان	سال اول: تئوری پرستاری مراقبت‌های ویژه بزرگسالان ۱، تئوری پرستاری مراقبت‌های ویژه بزرگسالان ۲ و توسعه عمل در پرستاری مراقبت‌های ویژه بزرگسالان سال دوم: برنامه ریزی شغلی و توسعه فردی، مدیریت پروژه بهبود خدمات و تحقیق پیشرفته برای متخصصان مراقبت‌های بهداشتی سال سوم: پایان‌نامه: عمل و تحقیق مبتنی بر شواهد

جدول ۵. شرایط و نحوه پذیرش در رشته پرستاری مراقبت‌های ویژه در کشور ایران و دانشگاه ولورهمپتون انگلستان

پرستاری مراقبت‌های ویژه کشور ایران	داوطلبان برای ورود به دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته پرستاری مراقبت‌های ویژه علاوه بر صلاحیت‌های عمومی باید شرایط ذیل را داشته باشند: الف) دارا بودن مدرک کارشناسی در رشته پرستاری، هوشبری و تکنولوژی اتاق عمل داخل یا خارج از کشور مورد تایید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ب) سلامت کامل جسم و روان، ج) موفقیت در آزمون ورودی و د) داشتن دو سال سابقه کار بالینی با مدرک کارشناسی در بخش‌های بیمارستانی یا اتاق عمل.
دانشگاه ولورهمپتون انگلستان	الف) الزام به کار در بخش مراقبت‌های ویژه و حداقل ۱۲ ماه تجربه در مراقبت‌های ویژه در شروع دوره، ب) تکمیل گام یک چارچوب شایستگی ملی برای مراقبت‌های ویژه پرستاری (CC3N، 2015) و ج) داشتن مدرک پرستاری یا موضوعات مرتبط که این مدرک می‌تواند افتخاری یا غیرافتخاری باشد.

بحث

بوده و برنامه‌های آموزشی تطبیق داده شد. شباهت‌ها و تفاوت‌های دوره‌ی کارشناسی ارشد مراقبت ویژه دو دانشگاه بررسی شد و موارد زیر قابل بحث است:
تعریف رشته و هدف از دوره در هر دو دانشگاه بر اهمیت

هدف کلی مطالعه‌ی حاضر مقایسه برنامه‌ی آموزشی مقطع کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت‌های ویژه علوم پزشکی کشور ایران و دانشگاه ولورهمپتون انگلستان

به خود اختصاص می‌دهد و بیان‌کننده اهمیت فزاینده‌ی تولید و انجام عمل مبتنی بر شواهد است. در کشور ایران پایان‌نامه ۴ واحد را شامل شده و ۲۸ واحد دیگر واحدهای تئوری و عملی سه ترم ابتدایی دوره است. میزان واحدهای تئوریک ۲ سال اول دانشگاه ولورهمپتون انگلستان ۴۰ واحد است. به نظر می‌رسد به لزوم تولید دانش و انجام عمل مبتنی بر شواهد که بحث روز دنیاست در دانشگاه انگلستان بیشتر بها داده شده که همین امر به پرورش نیروهای متخصص نیز کمک می‌کند. در کشور ایران موانعی جهت انجام پرستاری مبتنی بر شواهد وجود دارد که از جمله آنها می‌توان به تسهیلات ناکافی، عدم همکاری پزشکان در اجرایی کردن نتایج تحقیقات پرستاری، نبود زمان کافی برای پرستاران در انجام عمل مبتنی بر شواهد، عدم توجه مدیران به این مهم و عدم انجام مطالعات تحقیقاتی اشاره کرد (۳۱).

مقایسه شرایط ورود به دوره در هر دو دانشگاه نشان‌دهنده‌ی اهمیت داشتن تجربه کار در بالین و سابقه کاری است که علاوه بر نمره آزمون کتبی از ضروریات ورود به دوره محسوب می‌شود. مدت این سابقه کاری در کشور ایران دو سال طرح و در انگلستان ۱۲ ماه است. همچنین از مزایای تحصیل در انگلستان در دوره‌ی کارشناسی ارشد، پاره‌وقت بودن دوره است که اجازه‌ی ادامه کار را نیز به فرد می‌دهد. از جمله راهکارهای مناسب در ایجاد شرایط لازم برای ادامه تحصیل، امکان تحصیل به صورت پاره‌وقت در سطح تحصیلات تکمیلی است تا فرد به مسئولیت‌های شغلی و خانوادگی خود هم‌رسیدگی کند (۱۲). ولی در کشور ایران دوره به صورت تمام‌وقت بوده و افراد مشغول به تحصیل اجازه کار ندارند. وجود این دوره‌های تمام‌وقت در کشور ایران مطابق با شرایط کاری و زندگی دانشجویان در مقاطع تحصیلات تکمیلی نبوده و آنها جهت گذران زندگی و تامین مخارج تحصیل نیاز به کارکردن دارند (۱۳).

نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه عمر زیادی از پایه‌گذاری رشته پرستاری مراقبت‌های ویژه در کشور ایران نمی‌گذرد و با توجه به اهمیت مراقبت از بیماران بدحال و اینکه تعداد بسیاری از بخش‌های بیمارستان را بخش‌های مراقبت ویژه به خود اختصاص می‌دهد، این رشته نیاز به ارزشیابی معتبر دارد. نتایج حاصل از تطبیق برنامه درسی دو دانشگاه نشان داد با

دانش علمی و عملی افراد شاغل در بخش‌های ویژه تأکید دارد و هر دو دانشگاه درصدد پرورش نیروهای کار حرفه‌ای متخصص هستند. در دانشگاه انگلستان این دوره گاهی پرستاری ICU خوانده شده و افراد فارغ‌التحصیل مشغول به کار در بخش‌های ویژه خواهند بود. اما در کشور ایران پرستاران فارغ‌التحصیل رشته‌ی پرستاری مراقبت‌های ویژه جایگاه بالینی مشخصی نداشته و بسیاری از این افراد در حال ارائه خدمت در بخش‌های عمومی بیمارستان هستند. این در حالی است که در بخش‌های ویژه پرستارانی با مدرک کارشناسی پرستاری و حتی نیروهای طرحی مشغول به کار به چشم می‌خورند که همین مسئله باعث کاهش انگیزه، نادیده گرفتن توانایی‌های فردی و اتلاف هزینه‌های انجام‌شده در تحصیل پرستاران مراقبت ویژه است (۱۳).

ارزش‌ها، اهداف و رسالت دوره کارشناسی ارشد دانشگاه کشور ایران بر اساس ارزش‌های حاکم بر جامعه و حرفه‌ی پرستاری بالین استوار است (۱۳) و دانشگاه انگلستان نیز به کشور و جامعه آنها مرتبط است ولی به این موارد در دوره کارشناسی ارشد مراقبت ویژه اشاره نشده است چشم‌انداز نقطه‌ی آغازین تعیین اهداف در سازمان بوده و به شکل اهداف آرمان‌گرایانه و بلندمدت تدوین می‌شوند که در آن ارزش‌ها، آرمان‌ها و اهداف آتی سازمان به چشم می‌خورد. رسالت در برگیرنده مقصود یا فلسفه وجودی سازمان، مخاطبین و مشتریان، چگونگی رقابت و مزیت‌های سازمان است و می‌تواند شامل عرصه فعالیت، نوع محصولات یا خدمات، تکنولوژی‌های مورد استفاده، تعهدات و مسئولیت‌های سازمان به جامعه و ذینفعان آن باشد. ارزش‌ها نیز شامل اعتقادات و باورهای عمیق سازمان است که بر مبنای آن اهداف عمومی و استراتژیک سازمان شکل می‌گیرد (۳۰). بدیهی است که عدم اشاره به این موارد در برنامه درسی رشته کارشناسی ارشد مراقبت ویژه در دانشگاه ولورهمپتون انگلستان از نقاط ضعف این دانشگاه بوده و باعث عدم درک دانشجویان از اهداف، ارزش‌ها و دورنمای رشته شده و سبب می‌شود دانشجویان و فارغ‌التحصیلان دیدگاه جامع و واضحی نسبت به آینده‌ی رشته نداشته باشند.

تفاوت قابل توجه در دانشگاه کشور ایران و انگلستان، میزان واحدهای درسی ارائه‌شده در این دو دانشگاه است که تعداد واحدهای این رشته در کشور ایران ۳۲ واحد ولی در انگلستان ۱۰۰ واحد است که سهم عمده‌ی آن را در دانشگاه ولورهمپتون انگلستان پایان‌نامه با ۶۰ واحد

آن از نکات مثبت و قابل توجه در کشور ایران است. با توجه به حساسیت انجام عمل پرستاری در بخش‌های ویژه توجه به داشتن سابقه کار بالینی قبل از پذیرش در این رشته مهم بوده و باید به آن توجه شود. در انتها با توجه به روند حرکت جهانی به سمت عمل مبتنی بر شواهد، پرداختن به آن از ضروریات رشته پرستاری بوده است که در مرور متون مرتبط، برخی از دانشگاه‌های کشورهای پیشرفته میزان واحدهای اختصاص داده شده به امر پژوهش و تولید دانش قابل توجه است. در کشور ایران نیز باید به این مسئله با تاکید بیشتری پرداخته شده و پس از آن موجبات به‌کارگیری دانش تولید شده و زیرساخت‌های لازم برای استفاده از آن فراهم آید.

تعارض منافع

هیچگونه تعارض منافی در طول انجام مطالعه از سوی پژوهشگران گزارش نشد.

ایجاد تغییر در دوره به صورت پاره وقت می‌توان انگیزه بیشتری را برای دانشجویان جهت شرکت در دوره‌های تحصیلات تکمیلی ایجاد کرد. همچنین به‌کارگیری نیروهای متخصص در بخش‌های تخصصی و استفاده از پرستاران مراقبت‌های ویژه در بخش‌های ویژه سبب کارایی بیشتر و راندمان بالاتر خواهد بود. با این رویکرد، پرستاران با علم تخصصی مراقبت‌های پرستاری را با مهارت بیشتر انجام خواهند داد که نفع آن به بیماران نیز خواهد رسید. لازم به ذکر است که هزینه‌های صورت گرفته برای تحصیل دانشجویان در مقاطع تحصیلات تکمیلی نیز هدر نخواهد رفت. بدین ترتیب وجود جایگاه شغلی تعریف شده برای فارغ‌التحصیلان و اشتغال آنها در جایگاه مناسب سبب ارائه مراقبت مناسب و مطلوب به بیماران که از اهداف اصلی پرستاری است خواهد شد. توجه به رسالت، چشم‌انداز و ارزش‌های رشته موضوع حائز اهمیت دیگری است و سبب ایجاد دورنمای روشن و آشکار در رشته می‌شود و توجه به

Reference

1. Khosid MR, Izadpanah AM. Factors affecting quality of education from the viewpoint of graduated nurses working in Birjand hospitals, 2012. *Modern care journal*. 2014;11(3).
2. Mirzabeygi G, Sanjari M, Salemi S, Babaei F, Kheradmand M. The Necessity for Specialty Education in Nursing MS Program: Viewpoints of the Faculty Members of School of Nursing and Midwifery in Iran. *Iranian Journal of Medical Education*. 2009;9(3).
3. Valizadeh L, Zamanzadeh V, Pourmollamirza A. A comparative study the gerontological nursing MSc curriculum in Iran and University of Pennsylvania in USA. *Iranian Journal of Nursing Research*. 2022;17(3):0-.
4. Naseri N, Salehi S. Accreditation of nursing education in Iran: Documenting the process. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*. 2008;12(4).
5. Salminen L, Stolt M, Saarikoski M, Suikkala A, Vaartio H, Leino-Kilpi H. Future challenges for nursing education-A European perspective. *Nurse education today*. 2010;30(3):233-8. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2009.11.004>
6. Asl MJ, Chehrzed M, Shafipour S, Ghanbari A. Quality of educational services from viewpoint's of nursing and midwifery students of Guilan University based on servqual model. *Res Med Educ*. 2014;6(1):8-50. <https://doi.org/10.18869/acadpub.rme.6.1.50>
7. Noohi E, Ghorbani-Gharani L, Abbaszadeh A. A comparative study of the curriculum of undergraduate nursing education in Iran and selected renowned universities in the world. *Strides in Development of Medical Education*. 2015;12(3):450-71.
8. Ramasubramaniam S, Angeline G. Curriculum development in nursing education. Where is the pathway. *IOSR J Nurs Health Sci*. 2015;4(5):76-81.
9. Ghorbani F, Rahkar Farshi M. Comparison of Master's curriculum of pediatric nursing in Iran and United states. *J Nurs Educ (Jne)*. 2015;4(3).
10. Lameaei A. Clinical education ahead of current event. *J Urumia Medical J*. 2006;17(1):54-9.
11. Tamjid Tash E, Moalal Chobgholo M. A comparative study of the process of citizenship education in primary school education, Islamic Republic of Iran, Japan. *Soc Sci Stud*. 2014;11(40):18-32.
12. Borzou SR, Oshvandi K, Cheraghi F, Moayed MS. Comparative study of nursing PhD education system and curriculum in Iran and John Hopkins school of nursing. *Education Strategies in Medical Sciences*. 2016;9(3):194-205.

13. Ashrafi Z, Babamohamadi H, Nobahar M. Comparative study of master's critical care nursing program in Iran and Melbourne, Australia and strategies for promotion in Iran. *Journal of Nursing Education*. 2019;8(4):9-18.
14. Hall CE. Toward a model of curriculum analysis and evaluation-Beka: A case study from Australia. *Nurse education today*. 2014;34(3):343-8. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2013.04.007>
15. Moyer BA, Wittman-Price RA. *Nursing education: Foundations for practice excellence*: FA Davis; 2007.
16. GAFFARI R, AMINI A, YAZDANI S, ALIZADEH M, SALEK RF, HASSANZADEH SS. Comparative study: curriculum of undergraduate medical education in Iran and in a selected number of the world's renowned medical schools. 2012.
17. ZANDI B, FARAHAANI A. A comparative study of physical education Curriculum in Iran, USA and Canada. 2009.
18. Sh A. Developing and standardization of quality evaluation and accreditation indicators for curricula of baccalaureate degree nursing education in Iran. 2012.
19. Karimi Moonaghi H, Montazeri R. A comparative study of the curriculum of masters degree in medical education in Iran and some other countries. *Strides in Development of Medical Education*. 2015;11(4):420-33.
20. Makarem A, Movahed T, Sarabadani J, Shakeri MT, Asadian Lalimi T, Eslami N. Evaluation of educational status of oral health and community dentistry department at Mashhad Dental School using CIPP evaluation model in 2013. *Journal of Mashhad Dental School*. 2014;38(4):347-62.
21. Sadat-Aghahosseini S, Navab E, Sadooghiasl A. A comparative study on curriculum of geriatric nursing master's degree in Iran and Ireland. *Nursing Practice Today*. 2016;3(1):19-25.
22. Mokhtari Nouri J, Nezamzadeh M. Comparative study of nursing education in Iran and Japan. *Clinical Excellence*. 2016;4(2):81-99.
23. Hasani Narenjbaghi S, Valizadeh L, Bagheriyeh F. Comparative study of master's curriculum of neonatal intensive care nursing in Iran and Pennsylvania University of United States. *The J Urmia Nurs Midwifery Fac*. 2017;15(7):514-23.
24. Nikfarid L, Ashktorab T. Understanding of neonatal intensive care nurse practitioner students of situation of their profession in Iran: A qualitative study. 2013.
25. Pourteimour S, Nobahar M, Babamohamadi H. Comparing the Master Curriculum of Neonatal Nursing in Iran and Wayne State of America: A Comparative Study.
26. Klakovich MD, dela Cruz FA. Validating the interpersonal communication assessment scale. *Journal of Professional Nursing*. 2006;22(1):60-7. <https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2005.12.005>
27. Bereday GZ. *Comparative method in education*: Holt, Rinehart & Winston; 1964.
28. www.behdasht.gov.ir; [Available from: https://hcmeq.behdasht.gov.ir/uploads/369/doc/KAN_ParastariMoraghebat98.pdf].
29. *Adult Critical Care Nursing Wolverhampton*: University of Wolverhampton; [updated 2022. Available from: <https://www.wlv.ac.uk/courses/msc-adult-critical-care-nursing/>].
30. Bowen SA. Mission and vision. *The international encyclopedia of strategic communication*. 2018:1-9. <https://doi.org/10.1002/9781119010722.iesc0111>
31. Kermanshahi S, Parvinian AM. Barriers to implementation of evidence-based care: viewpoints of nursing staff. 2012.